

*Kaiken kaikkiaan tää purjehdus oli yksi mun elämän
parhaimmista kokemuksista*

Venda – uutta suuntaa mereltä -hankkeen arviointiraportti

Saija Turunen

2023

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

VALO
valmennus
yhdistys

Y-Säätiö

STAF

Y-Säätiö

Sisällys

TIIVISTELMÄ	2
SUMMARY	3
1. JOHDANTO	4
2. VENDA – UUTTA SUUNTAAN MERELTÄ.....	5
3. ARVIOINNIN LÄHTÖKOHTIA.....	10
4. MENETELMÄT JA AINEISTOT.....	12
5. TULOKSET	14
5.1. Hakijat	14
5.2. Osallistujat.....	16
5.3. Kokemuksia Vendan toiminnasta ja sen vaikuttavuudesta	21
6. JOHTOPÄÄTÖKSET.....	27
LÄHTEET	
LIITTEET	

TIIVISTELMÄ

Venda – uutta suuntaa mereltä -hankkeen tavoitteena oli nuorten aikuisten sosiaalisen osallisuuden, toimintakyvyn sekä koulutus- ja työelämävalmiuksien vahvistaminen merivalmennuksen ja seikkailupedagogiikan sekä riittävän ohjauksellisen tuen menetelmin. Kaksivuotisessa hankkeessa kohderyhmänä olivat koulutuksen ja työn ulkopuolella olevat yli 18-vuotiaat nuoret ja nuoret aikuiset, joilla oli vaikeuksia kiinnittyä säännölliseen toimintaan elämäntilanteen ja yksilöllisten haasteiden vuoksi. Venda -hanke oli Valo-Valmennusyhdistyksen, Y-Säätiön ja Suomen Purjelaivasäätiön yhteistyönä toteutettu hanke. Hankkeen rahoitti Euroopan unioni, Euroopan sosiaalirahasto (Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020, Suomen rakennerahasto-ohjelma).

Tämä raportti esittelee hankkeen arvioinnin. Arvioinnissa punnitaan tulosten suhdetta tavoitteisiin, saavutettuja vaikutuksia sekä prosessin kulkua. Julkaisussa tarkastellaan myös hanketoiminnan juurruttamissuunnitelman toteutusta ja tulosten levittämistä. Arviointiin perustuen on tehty päätelmiä siitä, miten ja mihin suuntaan vastaavanlaista nuorille aikuisille suunnattua toimintaa tulisi tulevaisuudessa kehittää. Arviointitutkimuksesta vastasi Y-Säätiön tutkimuspäällikkö Saija Turunen, Ph.D.

Arvioinnin keskeisenä elementtinä oli hyödyntää toimintaan osallistuneiden nuorten ja projektin toimijoiden kokemustietoa ns. kansatutkijuiden periaatteella. Kokemustiedon lisäksi arvioinnissa hyödynnettiin myös hankkeessa kerättyä numeerista tietoa.

Kohderyhmän saavuttamisessa onnistuttiin hyvin, sillä suurin osa osallistujista oli hankeaikana koulutuksen tai työelämän ulkopuolella. Monella nuorella oli mielenterveysongelmia, sosiaalisten tilanteiden pelkoa, päihde- ja rikostaustaa, työttömyyttä, yksinäisyyttä tai hakija ilmoitti hakevansa uutta suuntaa elämälleen. Hankkeen toimintaan osallistui yhteensä 60 nuorta.

Hanke tarjosi nuorille positiivisia kokemuksia kannustavassa ilmapiirissä antaen samalla mahdollisuuksia itsensä voittamiseen. Nuorten tuottaman arviointiaineiston mukaan he saivat uskallusta ja rohkeutta arkeensa myös hankkeen ulkopuolelle. Aiemmin introverteiksi itsensä kokeneet nuoret, jotka olivat viettäneet suurimman osan aikaansa yksin kotona, aktivoituivat hankkeen ansiosta myös kodin ulkopuolelle ja he kokivat saaneensa arkeensa rutiineja ja uutta merkitystä, jotka vaikuttivat useille elämän osa-alueille. Omien vahvuuksien hahmottaminen ja kyky toimia hankalissakin tilanteissa parani ja se puolestaan vaikutti positiivisesti tulevaisuuden suunnitelmiin. Hanke tuki nuorten opintojen suunnittelua tai ohjasi nuoria opintopoluille tai niitä tukevan kuntoutuksen piiriin. Hanke tuki vahvasti yhteisön syntymistä ja osallistuneiden nuorten sosiaalinen kanssakäyminen jatkuu myös hankkeen ulkopuolella ja sen päätyttyä.

Hankkeessa tuotettu materiaali merivalmennuksen ja seikkailupedagogiikan menetelmien sekä ohjauksellisen tuen hyödyntämisestä tuo uutta tietoa ja osaamista sosiaalisen osallisuuden, toimintakyvyn sekä koulutus- ja työelämävalmiuksien vahvistamiseen tähtäävään työhön.

Summary

The aim of the project Venda – Sailing towards New Destinations was to strengthen the social inclusion, functional capacity, educational and working life skills of young adults through the methods of sail training, adventure pedagogy and adequate guidance. The target group of the two-year project were young people and young adults aged over 18 who were not in education, training or employment and who had difficulties in engaging in regular activities due to their life situation and individual challenges. The Venda project was a collaboration between the Valo-Valmennus NGO, the Y-Foundation (Y-Säätiö) and the Finnish Sailing Foundation. The project was funded by the European Union Social Fund.

This report presents the evaluation of the project. The evaluation assesses the relationship between the results and the objectives, the impact achieved and the process. It also examines the implementation of the project's dissemination plan and the dissemination of results. Based on the evaluation, conclusions have been drawn on how and in what direction similar activities for young adults should be developed in the future. The evaluation study was conducted by Saija Turunen, Ph.D., the Head of Research at the Y-Foundation.

A key element of the evaluation was to draw on the experience of the young people involved and the actors in the project, based on the principle of 'co-research'. In addition to the empirical data, the evaluation also made use of the numerical data collected during the project.

The target group was well reached, as most of the participants were not in education, training or employment. Many young people had mental health problems, fear of social situations, substance abuse and criminal backgrounds, unemployment, loneliness, or indicated that they were looking for a new direction in their lives or needed to find a new rhythm in their daily lives. In total, 60 young adults participated in the Venda activities.

The project provided young people with positive experiences in a supportive atmosphere, while giving them opportunities for self-empowerment. According to the evaluation material provided by the young people, they gained courage and boldness in their daily lives, even outside the project. Young people who had previously experienced themselves as introverts and who had spent most of their time alone at home were activated by the project outside the home, and they felt that they had gained routines and new meaning in their daily lives, which had an impact on many aspects of their lives. This improved their perception of their own strengths and their ability to deal with difficult situations, which in turn had a positive impact on their future plans. The project supported young people in planning their studies or guided them to study paths or to supportive rehabilitation. The project strongly supported the creation of a community and the social interaction between the young people involved continues outside and after the project.

The material produced in the project on the use of sail training and adventure pedagogy methods and guidance will bring new knowledge and expertise to work aimed at strengthening social inclusion, functional capacity and educational and working life skills.

1. Johdanto

Venda – Uutta Suuntaa Mereltä -hanke toteutettiin vuosina 2021–2023 pääkaupunkiseudun alueella. Hanke toteutettiin kolmen toimijan, Valo-Valmennusyhdistyksen, Y-Säätiön ja Suomen Purjelaivasäätiön yhteishankkeena. Kullakin toimijalla on omaa hankkeen tavoitteiden toteutumista edistävää erityisosaamista, jonka pohjalle hankkeen tavoitteet ja roolit määriteltiin.

Venda -hanke oli luonnollinen jatkumo STEA-avustuksella toteutetulle Meriheimo – nuorten oma väylä -hankkeelle, joka toteutettiin Y-Säätiön ja Suomen Purjelaivasäätiön yhteistyönä vuosina 2018–2020. Meriheimo -hankkeessa kokeiltujen menetelmien vaikuttavuuden arvioitiin mahdollistavan myös laajemmin koulutus- ja työelämän vahvistumista sekä tunnistettavan osaamisen kertymistä. Tästä syystä Vendassa hyödynnettiin ja jatkokehitettiin Meriheimossa toteutettujen merivalmennuksen ja seikkailupedagogiikan menetelmiä ja siinä opittuja taitoja tukemaan kohderyhmän tuettuja polkuja kohti vahvempaa toimijuutta, koulutusta ja työtä. Nuorille tarjottiin tiedon, opastuksen ja tuen lisäksi konkreettisia mahdollisuuksia tehdä opintosuoritteita Vendan toimintojen kautta. Opinnollista tukevaa toimintaa tehtiin yhteistyössä mm. Taitotalon kanssa.

Hankkeen toteutuksen ajankohtana koronavirusepidemian vaikutukset vaikeuttivat monen arkea ja sosiaalisen kanssakäymistä. Koronan aiheuttamat rajoitukset toivat omat haasteensa myös hankkeen toteutukseen erityisesti hankkeen alkuaikoina. Hankehakemukseen kirjoitettujen toimintojen monimuotoisuuden ansiosta aktiviteettien toteuttaminen soveltaen oli mahdollista koronaohjeistuksen puitteissa. Esimerkiksi ryhmä- ja yksilötapaamiset osallistujien kanssa toteutettiin luontoympäristöissä.

Hankkeen syttynyt Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan lisäsi globaalia epävarmuutta ja aiheutti huolta ja epävarmuutta myös Suomessa. Edellä mainitut haasteet tekivät Vendan kaltaisen, nuorilähtöisen hankkeen tarpeen entistä näkyvämmäksi. Hanke tarjosi mahdollisuuden yhteisön rakentamiseen ja loi valoa tulevaisuuteen nuorten omien vahvuuksien ja

osallistumisen tukemisen kautta. Luontokokemusten mahdollistamisella oli suuri merkitys nuorten hyvinvoinnin lisäämisessä.

Hankkeen arviointi toteutettiin hankkeen alussa tehdyn arviointisuunnitelman (Liite 1) mukaisesti. Arviointisuunnitelmassa määriteltiin arvioinnin tavoitteet, arviointikysymykset ja kriteerit. Suunnitelman mukaisesti aineistoa on kerätty eri tavoin koko hankekauden ajan. Arviointityöhön osallistuivat tutkijan lisäksi hanketoimijat sekä toiminnassa mukana olleet nuoret.

Nuoret ovat heterogeeninen joukko. Myös tämän arvioinnin kohteena olevan Venda -hankkeen toimintaan osallistuneet nuoret aikuiset tulivat erilaisista taustoista ja heidän tarpeensa ja motiivinsa osallistumiselle olivat hyvin moninaisia. Arvioinnissa on kiinnitetty erityishuomioita siihen, että nuorten ääni ja subjektiivinen kokemus tulevat kuulluiksi.

Tämä arviointiraportti etenee siten, että luvussa kaksi esitellään Venda -hanke tavoitteineen ja sen konkreettiset toteutustavat. Sen jälkeen arviointi liitetään ajankohtaiseen yhteiskunnalliseen keskusteluun. Neljännessä luvussa taustoitetaan menetelmät, esitellään arviointiaineistot ja kuvataan tiedon tuottamisen prosesseja. Viides luku esittelee hankkeen tulokset. Johtopäätöksissä (luku kuusi) tarkastellaan hankkeen tavoitteiden toteutumista.

2. Venda – Uutta Suuntaa Mereltä

Venda -hankkeen päätoteuttajana toimi Valo-Valmennusyhdistys ry. Osatoteuttajia hankkeessa olivat Y-Säätiö sr ja Suomen Purjelaivasäätiö. Kullakin toimijalla on omaa erityisosaamistaan, joka määritteli hankkeen kehittämistavoitteet ja roolit. Rahoituksen myönsi Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY) Suomen rakennerahasto-ohjelmasta (Euroopan sosiaalirahasto).

Hankkeen tavoitteena oli nuorten aikuisten

1. sosiaalisen osallisuuden
2. toimintakyvyn ja
3. työelämävalmiuksien vahvistaminen

merivalmennuksen ja seikkailupedagogiikan sekä riittävän ohjauksellisen tuen menetelmin.

Yhteisöllisen merivalmennusmenetelmän keskeisenä tavoitteena oli lisätä osallistujan minäpystyvyyden tunnetta ja vahvistaa uskoa omiin kykyihin sekä tunnistaa oma rooli osana kokonaisuuden toimintaa, kehittää osaamista sekä identiteettiä ja luottamusta. Merivalmennuksen lisäksi hankkeessa toteutettiin ympärivuotista seikkailupedagogista toimintaa siihen soveltuviissa toiminta- ja luontoympäristöissä.

Hankkeen varsinainen kohderyhmä oli koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevat yli 18-vuotiaat nuoret ja nuoret aikuiset. Kohderyhmässä huomioitiin erityisesti ne nuoret, joilla oli kasautuneita haasteita, kuten mielenterveys- ja päihdeongelmia, itsenäisen asumisen haasteita, taloudellisia vaikeuksia ja jotka olivat jääneet yhteisöllisen toiminnan, kuten ohjatun vapaa-ajan ja harrastusten ulkopuolelle. Kohderyhmässä huomioitiin myös vähemmistöryhmät, joilla on erityisen suuri riski jäädä omaehtoisen yhteisöllisen toiminnan ulkopuolelle. Hankkeen välillisiä kohderyhmiä olivat kohderyhmän kanssa työskentelevät ammattilaiset, jotka voivat hyödyntää hankkeessa kehitettyjä menetelmiä omassa työssään sekä ohjata kohderyhmään kuuluvia toiminnan piiriin.

Hankkeen toiminta jakaantui kolmeen työpakettiin:

- 1. Yhteisöllisen merivalmennuksen menetelmän sekä ympärivuotisen seikkailupedagogisen toiminnan kehittäminen, jonka avulla nuorten omaehtoinen osallisuus vahvistuu ja toimintakyky paranee.**

Hankkeen toiminta rakentui yhteisön muodostamisesta, jossa kohderyhmän ohjautuminen toimintaan varmistettiin suoralla kohderyhmäviestinnällä sekä laajalla verkostoyhteistyöllä. Kaikki toimintaan mukaan hakeneet nuoret haastateltiin motivaation ja yksilöllisten tavoitteiden selvittämiseksi. Yhteisölliseen toimintaan valittiin nuoria, joiden kokonaistilanne ja toiminta sopivat yhteen. Tavoitteena oli muodostaa mahdollisimman monimuotoinen yhteisö.

Merivalmennusprosessiin kuului ryhmän ennakkotapaamiset, sail training¹ -purjehdus ja jälkitapaaminen. Ennakkotapaamisilla luotiin uutta toimintaympäristöä ja ryhmäydyttiin, valmistauduttiin purjehdukseen ja asetettiin yksilö- ja ryhmäkohtaisia tavoitteita. Purjehduksen aikana toiminta ja reflektio vuorottelivat ja kokemuksia sanoitettiin. Jälkitapaamisella arvioitiin yhdessä esimerkiksi mitä opittiin ja missä määrin päästiin omiin ja yhteisiin tavoitteisiin.

Talvikausi koostui vapaaehtoisesta vertaisohjaajakoulutuksesta ja siihen nivoutuvasta yhteisöllisestä toiminnasta. Vertaisohjaajien rooli hankkeen toiminnassa oli madaltaa kynnystä lähteä mukaan, luoda hyvää ilmapiiriä ja auttaa uusia purjehtijoita sopeutumaan purjehduksen arkeen. Vertaisohjaajat myös ideoivat ja toteuttivat talven ajan yhteisöllisiä ryhmätoimintoja ja he osallistuivat tiiviisti hankkeen kehittämiseen. Vertaisohjaajat toimivat myös kokemusasiantuntijoina hankkeen ulkopuolisissa tilaisuuksissa.

Ympärivuotisen toiminnan tarkoituksena oli tukea terveellistä elämää tarjoamalla päihteettömiä tapoja viettää vapaa-aikaa, uusien asioiden kokeilua ja oman osaamisen kehittämistä. Toiminnot toteutettiin saavutettavalla ja edullisella tavalla, jotta ne olisivat mahdollisia osallistujille myös heidän arjessaan ilman ohjaajia. Käytännössä toiminnot olivat eri harrastuksiin tutustumisia, kokoontumisia, työpajoja, palveluohjauksellisia ryhmätoimintoja ja retkiä lähiluontoon ja kansallispuistoihin. Kaikki toiminta oli ryhmämuotoista ja toiminnallista, ja niissä pääsi harjoittelemaan monenlaisia taitoja, joita voitiin hyödyntää osaamisen näkyväksi tekemisessä ja tunnistamisessa. Tavoitteena oli,

---

¹ Mitä on sail training? https://www.staf.fi/Toiminta/Mit%C3%A4_on_sail_training

että kynnys sekä osallistumiseen että toimintojen sisältöjen ottaminen osaksi omaa arkea olisi mahdollisimman alhainen.

Talvikauden toiminnassa hyödynnettiin seikkailukasvatuksen menetelmiä, joilla pystyttiin vahvistamaan nuorten kokemusta oman toiminnan merkityksestä osana koko ryhmän toimintaa ja vahvistamaan nuorten koettua osallisuutta, itsetuntemusta ja minäpystyvyyden tunnetta. Seikkailupedagogiset ryhmätoiminnot ja niiden suunnittelu tarjosivat ohjaajille puitteet nuorten kohtaamiselle. Yhdessä tekeminen ylläpiti ohjaajien ja osallistujien välisiä suhteita. Lisäksi talvitoiminta toi osallistujille purjehduskausien välissä jatkuvuutta yhteisöllisen toiminnan sekä uusien toiminnassa solmittujen ystävyysuhteiden osalta.

2. Koulutus- ja työelämäosallisuutta tukevan toimintatavan luominen, jossa osallistujien aikaisempi osaaminen tehdään näkyväksi ja osallistujalle tarjotaan mahdollisuuksia tutustua kynnuksettömästi ja käytännönläheisesti eri aloihin ja ammatteihin voidakseen tehdä omaa uraa koskevia suunnitelmia

Jokainen nuori tavattiin toiminnan alkuvaiheessa yksilöllisesti, ja hänen kanssaan käytiin keskustelua hänen omista toiveistaan ja tavoitteistaan. Nuoren kanssa sovittiin seuraavista tapaamisista ja yksilöllisestä työskentelystä tarpeen ja nuoren omien toiveiden mukaan. Yksilöohjaukseen osallistuminen oli vapaaehtoista ja sen intensiivisyyttä säädettiin yksilöllisten tarpeiden mukaan. Yksilötyöskentelyn keskeinen tehtävä hankkeen aikana oli tunnistaa osallistujien toimintakykyä laskevia tekijöitä ja rohkaista osallistujia ratkomaan näitä asioita. Työskentely limittyi osaksi merivalmennus- ja seikkailukasvatustoimintaa.

Yksilöohjaustyötä tuettiin temaattisella ryhmätyöskentelyllä, jossa keskeistä oli kokemusten jakaminen ja turvallinen ilmapiiri. Ryhmätapaamiset toteutettiin pääosin osana seikkailukasvatuksellista toimintaa. Osana yksilö- ja ryhmämuotoista työskentelyä jokaisen osallistujan kanssa työskenneltiin omien vahvuuksien ja osaamisen tunnistamiseksi sekä tulevaisuuden suunnittelemiseksi. Meri- ja seikkailutoiminnassa kertynyt osaaminen tunnistettiin ja sitä hyödynnettiin nuoren jatkopolkujen suunnittelun tukena. Meri- ja seikkailutoiminnassa kertyvä osaaminen kuvattiin hankkeen aikana yksityiskohtaisesti, jotta

osaaminen voitiin hyödyntää mahdollisimman laajasti osana tulevia opintoja. Toiminnan tarkoituksena oli vahvistaa elinikäisen oppimisen taitoja sekä työelämässä tarvittavia metataitoja.

Osallistujilla oli mahdollisuus suorittaa osallistumisen aikana tutkinnon osa tai osia ammatillisesta tutkinnosta osana yhteisöllistä toimintaa tai yksilöllisesti tuettuna muussa oppimisympäristössä. Osaamisen näkyväksi tekemisen ja jatkopolkujen kokonaisuudessa työstettiin toimintatapaa, jossa elinikäisen oppimisen ja työelämässä tarvittavien metataitojen oppiminen sekä alakohtaisen ammattitaidon kertyminen tehtiin näkyväksi hyödyntämällä opinnollistamista ja Valo-Valmennusmallia², jonka avulla osaaminen voidaan osoittaa suoraan ammatillisen tutkinnon osan vaatimusten mukaan.

3. Toiminnan vaikutusten arviointi ja nuorten osallisuutta tukeva toimintamallin kuvaus sekä nuorilähtöisen viestinnän kuvaus toiminnasta ja sen vaikutuksista

Arviointi esitellään luvussa 4

Työpakettien toteuttamisen lisäksi hankkeessa tuotettiin useita vastaavanlaista toimintaa tukevia materiaaleja, kuten Seikkailukasvatusopas nuorten parissa työskenteleville, ohjeistus merivalmennuksesta kiinnostuneille toimijoille, Osaamisvihko, Vertsi -koulutusmateriaali ja hankkeen kohderyhmälle suunnattu linkkipankki veneilyharrastuksen aloittamiseksi.

---

² Mikä on Valo-valmennus? <https://valo-valmennus.fi/toimintamalli/mika-valo-valmennus/>

3. Arvioinnin lähtökohtia

Eriarvoistumista, syrjäytymistä ja nuorten osallisuutta koskevassa keskustelussa nostetaan yhtäältä usein esiin koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevat nuoret. Toisaalta yhteiskunnassamme vallitsee ennako-oletus, että kaikilla nuorilla tulisi olla selkeä suunta elämässään ja nuoruuteen kuuluu suoraviivainen prosessi koulutuksen hankkimisesta. Tämä ei kuitenkaan päde kaikkiin nuoriin (Harkko 2018, 52). Yhtä lailla koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevat nuoretkaan eivät ole heterogeeninen joukko, vaan osalla oman suunnan löytäminen kestää kauemmin, ja jotkut tarvitsevat siihen enemmän tukea ja apua kuin toiset. On myös syytä muistaa se joukko nuoria, joiden avun tai tuen tarve ja saatavilla olevat palvelut eivät kohtaa, vaan tarvitaan uusia avauksia ja yksilöllisiä keinoja tukea tarvitsevien nuorten löytämiseksi ja auttamiseksi. Mikään yksittäinen taho ei ole kokonaisvastuussa syrjäytymistä ehkäisevien palvelujen tuottamisesta, vaan vastuut on jaettu useammalle eri taholle (Leskelä ym. 2022). Palveluista on tosiasiallisesti myös pulaa, pitkien jonotusaikojen takia palvelujen saatavuus viivästyy ja hyvinvointialueiden myötä nuoria on pudonnut palvelujen ulkopuolelle.

Tämän hankkeen ensisijainen kohderyhmä, koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien nuorten määrä on suhteellisen korkea, sillä lähes joka kymmenes 15–29-vuotias nuori ei ole työssä eikä koulussa (Tilastokeskus 2022a) ja köyhyys- ja syrjäytymisriskissä on lähes kolmasosa 18–24-vuotiaista nuorista (Tilastokeskus 2020b). Inhimillisten menetysten ohella syrjäytymisestä aiheutuu lisäksi huomattavia yhteiskunnallisia kustannuksia korjaavista palveluista, tulonsiirroista ja menetettyjen verotulojen muodossa (Hilli ym. 2017)

Tutkimusten valossa hankkeen kohderyhmän ikäluokat ovat monien haasteiden edessä. 2020-luvun alun globaalit haasteet ovat heijastuvat myös monen nuoren elämään. Esimerkiksi korona-aikana 20–24-vuotiaiden nuorten yksinäisyyden kokemukset kaksinkertaistuivat syksyn 2020 ja alkukesän 2021 välillä. (Kauppinen ym. 2021). 15-vuotiaista peruskoulun päättävistä nuorista viidennes tuntee itsensä yksinäiseksi toistuvasti (Lyyra ym. 2019, 72). Yli puolet 20–29-vuotiaista (53 %) kantaa

huolta jaksamisestaan ja henkisestä hyvinvoinnistaan ja enemmistö (63 %) kokee turvallisuutensa heikentyneen Ukrainan sodan seurauksena. Mieli ry:n (2022) kuormittavuuskyselyssä 77 % vastaajista koki hyvinvointia ja jaksamista heikentävää kuormitusta. Erityisen kuormittavina koettiin opiskeluun ja tulevaisuuden epävarmuuteen liittyvät tekijät sekä yksinäisyys.

Tämän hankkeen tavoitteiden mukaisesti nuorten tilannetta voidaan tarkastella myös kolmen hyvinvoinnin osa-alueen kautta, joita ovat taloudellinen, sosiaalinen ja itsensä toteuttamiseen liittyvät osa-alueet. Taloudellista hyvinvointia voi vähentää se, jos rahaa ei ole riittävästi perustarpeiden huolehtimiseen. Sosiaalista hyvinvointia voivat horjuttaa sosiaalisten suhteiden hauras ja yksinäisyys. Osallisuudesta ja itsensä toteuttamisesta kumpuavaa hyvinvointia voivat puolestaan haastaa psyykkiset ongelmat sekä yhteiskunnalliset luottamuksen säröt, jotka voivat vähentää elämän mielekkyyttä ja saada nuoren sijoittamaan itsensä yhteiskunnan reunalle (Simonen 2019).

Hankkeen toimintojen holistinen lähestymistapa saa tukea myös tutkimuksesta. Nuorten syrjäytymistä koskevien tutkimusten tulokset korostavat tarvetta löytää entistä syvemmin sosiaalisia taustatekijöitä huomioon ottava lähestymistapoja nuorten syrjäytymisen ehkäisytyöhön. Syrjäytymistä ei tulisi tarkastella yksipuolisesti objektiivisten tekijöiden kuten koulutuksen tai työttömyyden seurauksena, vaan huomiota tulisi kiinnittää myös kokemuksellisten tekijöiden kuten yksinäisyyteen, epäluottamukseen ja alisuoriutumiseen (Lehtonen & Kallunki 2013). Esimerkiksi seikkailukasvatukselle ominaista on toiminnan refleктоiminen, kokemuksellinen oppimisympäristö, uusien toiminta- ja ajattelumallien oppiminen, yhdessä päättäminen, nuoren äänen kuuleminen (Lempinen 2010).

4. Menetelmät ja aineistot

Arviointi kuuluu hankkeen kolmanteen työpakettiin, jonka tarkoituksena oli arvioida toimintamallin ja sen elementtien vaikuttavuutta ja toimimista yhtenä kokonaisuutena. Arvioinnin pääkysymykset olivat:

Onko nuorten aikuisten sosiaalinen osallisuus vahvistunut?

Onko nuorten aikuisten toimintakyky vahvistunut?

Onko nuorten aikuisten työelämävalmiudet vahvistuneet?

Hankkeessa toteutettiin toiminnan ja tulosten arviointia ns. jatkuvan arvioinnin periaatteella eli koko hankkeen keston ajan. Arvioinnin ja seurannan osalta hankkeen käynnistyessä laadittiin arviointisuunnitelma, jossa kuvattiin tarkemmin arvioinnin menetelmät ja toteutustavat. Arviointimateriaalien tuottamiseen ja analysointiin osallistui tutkijan lisäksi hankkeessa mukana olleet nuoret, sekä hankkeen projektiryhmä ja ohjausryhmä. Haastatteluja lukuun ottamatta arviointi kulki hankkeen mukana osana arjen työtä eikä erillisenä toimintona, jolloin oli mahdollista tarkastella, tehtiinkö oikeita asioita ja tehtiinkö asioita oikein (Suopajärvi 2013). Arviointia toteutettiin kehittäväällä, joustavalla ja kokeilevalla työotteella, mutta kuitenkin niin, että tiedonkeruu voitiin hankkeen alusta lähtien toteuttaa suunnitelmallisesti ja systemaattisesti. Arviointi tuki hankkeen toiminnan kehittämistä ja uutta suuntaa voitiin hakea ketterästi.

Menetelmällisesti arviointi painottuu kahteen elementtiin, kanssatutkijuuteen ja erilaisten menetelmien käyttöön. Kanssatutkijuudella tarkoitetaan tässä arvioinnissa tutkimuksen kohteena olevien nuorten osallistumista arvioinnin toteuttamiseen ja heidän huomioimistaan arviointiprosessissa kyvykkäinä toimijoina, joilla on ”tieto” omasta maailmastaan (Higgins ym. 2008, 105). Hankkeen toimintaan osallistuneita nuoria osallistettiin joidenkin arviointimenetelmien kehittämiseen ja menetelmiä muokattiin toimintaan paremmin soveltuviksi. Erilaisten menetelmien ja aineistojen käyttö toi lisäksi joustavuutta ja luotettavuutta arviointiin, jolloin arviointitilanteista syntyi rentoja ja vuorovaikutteisia kohtaamisia (Pyy 2012, 51).

Hanketta arviointiin sekä varsinaisen toiminnan aikana, välittömästi toimintojen jälkeen sekä pidemmän ajan kuluessa. Näin arviointiaineisto reflektoi koko hankeaikaa ja sen vaikutuksia hankkeen eri vaiheissa.

Arviointiaineisto on sekä määrällistä että laadullista ja sitä kerättiin useilla eri menetelmillä. Kohderyhmän saavuttamisessa arviointiaineistoina olivat sähköisessä muodossa olevat hakulomakkeet sekä tarkemmat ilmoittautumislomakkeet. Hakuprosessia käytiin läpi myös projektiryhmän (ohjaajat, projektipäällikkö, tutkija ja hankekumppaneiden edustajat) kokouksissa. Näistä saatiin numerotiedon lisäksi myös kvalitatiivista arviointiaineistoa, kuten esimerkiksi nuorten omia kuvauksia elämäntilanteestaan, hyvinvoinnistaan ja miksi he kokivat Vendan tyyppisen toiminnan itselleen hyödylliseksi. Ilmoittautumislomakkeista saatiin tarkempaa tietoa nuoren elämään tyytyväisyydestä ja elämäntilanteesta.

Hankkeen toiminnallisten osioiden yhteyteen kuului olennaisena osa yhteinen reflektiohetki, jossa nuoret ja ohjaajat kävivät yhdessä läpi mitä ajatuksia toiminnat herättivät ja miltä ne tuntuivat. Arvioinnissa hyödynnettiin materiaalia myös osallistujien itsenäisesti toteuttamista reflektiohetkistä. Esimerkiksi purjehdusten yhteydessä osallistujia pyydettiin kirjoittamaan 'Purjehtijan muistelmat' jossa apukysymysten avulla nuoret kertoivat lyhyiden tarinoiden muodossa kokemuksiaan purjehduksesta ja sen antamista kokemuksista. 'Purjehtijan muistelmissa' hyödynnettiin osittain tarinallisen arvioinnin elementtejä eli nuoria pyydettiin kirjoittamaan kertomuksia mitä he ovat Vendan toiminnassa kokeneet. Ne ovat nuorten kokemuksia Vendan vaikutuksista heidän elämäänsä. Kertomusten yhteenvetoa käytiin läpi myös projektiryhmässä. Näistä kertomuksista saatiin vahvasti asiakaslähtöistä tietoa arvioinnin ja toiminnan kehittämiseen. Sen lisäksi se tuotti numerotiedon rinnalle kvalitatiivista aineistoa, jossa kuuluu nuorten ääni niin positiivisten kuin kielteisten kokemusten kautta (Siurala ym. 2019). Nuorten tuottama sosiaalisen median aineisto oli myös arvioinnin käytettävissä ja myös siinä oli vahvasti tarinallisen arvioinnin elementtejä.

Nuorten oman äänen kuulumista aineistossa vahvistettiin myös yksilöhaastattelujen avulla. Haastatteluihin osallistui yhteensä yhdeksän Vendan toiminnassa mukana ollutta nuorta. Haastattelu olivat vapaaehtoisia ja ne tapahtuivat paikassa, jonka nuori sai valita. Nuorille kerrottiin haastattelun tarkoitus ja tähdennettiin vapaaehtoisuutta ja luottamuksellisuutta. Haastattelut etenivät kronologisesti siten, että ensin haastattelukysymykset keskittyivät aikaan ennen osallistumista Vendan toimintaan, sitten mitä tapahtui purjehduksen ja muun toiminnan aikana, niiden jälkeen ja lopuksi käsiteltiin Vendan vaikutuksia arkeen ja tulevaisuuden suunnitelmiin. Nuorten lisäksi haastateltiin myös kaikkien toteuttajien toimijoita.

Arvioinnissa hyödynnettiin myös rahoittajalle säännöllisesti toimitettuja seurantaraportteja, joista kävi ilmi hankkeen eteneminen, toiminnot ja osallistujamäärät. Näiden lisäksi arviointiin kuului tutkijan keräämä havainnointiaineisto muutamista Vendan kokoontumisista ja tapahtumista. Vendassa tuotetut materiaalit, kuten Seikkailukasvatusopas nuorten parissa työskenteleville, ohjeistus merivalmennuksesta kiinnostuneille toimijoille, Osaamisvihko, Vertsi -koulutusmateriaali olivat myös arvioinnin käytettävissä.

5. Tulokset

Seuraavassa kappaleessa esitellään hankkeen toteutumista sen toimintojen ja tuotosten kautta. Arvioinnin tulokset koskevat myös menetelmiä ja yhteistyötä. Arvioinnin tulokset esitetään kokonaisuuksina siten, että eri menetelmillä saatuja tuloksia on yhdistetty. Arviointikysymyksiin (tavoitteiden toteutuminen) vastataan Yhteenveto -luvussa.

Vuonna 2021 Vendan toimintaan haki mukaan 35 nuorta ja vuonna 2022 hakijoita oli 74. Osallistujia oli hankkeen toiminnan aikana yhteensä 60.

5.1. Hakijat

Tässä osiossa käsitellään aineistoa, joka käsittelee Vendan toimintaan hakeneita nuoria. Hankkeen alussa osallistujia rekrytoitiin toimintaan monin eri tavoin. Sosiaalisen median kautta tapahtuneen mainostamisen lisäksi projektityöntekijät osallistuivat lukuisiin kohderyhmän kanssa työskentelevien tahojen tapaamisiin ja tapahtumiin.

Vendan toimintaan hakeneiden nuorten täyttämän sähköisen hakulomakkeen kautta selvitettiin nuoren taustatietojen lisäksi sen hetkinen elämäntilanne (vaihtoehtoina töissä; opiskelija; työtön; kuntoutuksessa; työharjoittelussa, työkokeilussa tai muussa työllistymiseen tähtäävässä toiminnassa; muu), sekä avoimella kysymyksellä tarkempaa kuvausta elämäntilanteesta. Hakulomakkeen kautta saatiin tietoa myös aiemmasta kokemuksesta Suomen

Purjelaivasäätiön purjehduksille osallistumisesta, mistä hakija oli kuullut Venda -hankkeesta sekä miksi hän oli hakemassa mukaan toimintaan.

Suurimmalla osalla hakijoista ei ollut aiempaa kokemusta Purjelaivasäätiön purjehduksista, vaan ainoastaan seitsemän nuorta oli osallistunut purjehdukselle aiemmin. Suurin osa hakijoista oli naisia (59,3 %). Miehiä hakijoista oli lähes kolmannes (29,8 %). Muunsukupuolisia oli 6,3 % hakijoista ja 4,8 % hakijoista ei halunnut kertoa sukupuoltaan.

Kohderyhmän tavoittamisessa onnistuttiin hyvin. Hakuhetkellä työttömänä hakijoista oli 38,2 %, kuntoutuksessa 17,5 % sekä työharjoittelussa, työkokeilussa tai muussa työllistymiseen tähtäävässä toiminnassa 9,6 % ja muussa toiminnassa (kuten esimerkiksi määräaikaisella työkyvyttömyyseläkkeellä tai sairauslomalla) 18,6 %. Vastaajista joka kymmenes (10,9 %) ilmoitti olevansa työelämässä ja lähes joka neljäs (24,5 %) opiskelija. Työelämässä olevista suuri osa ilmoitti kuitenkin olevansa osa-aikatyössä ja opiskelijoista monella oli opiskelijastatus, vaikka opiskelut olivat ainakin hetkellisesti keskeytyneet. Lisäksi sekä työelämässä olevista että opiskelijoista moni haki uutta suuntaa tai ilmoitti olevansa tyytymätön nykytilanteeseensa.

Hakuhetken elämäntilannetta kuvaavissa avovastauksissa nuoret kertoivat mm. mielenterveysongelmien, sosiaalisten tilanteiden pelon, päihde- ja rikostaustan, työttömyyden ja yksinäisyyden olevan osa heidän arkeaan. Syitä miksi nuoret hakivat mukaan Vendan toimintaan löytyi useita. Yhtenä suurimpana syynä oli yksinäisyys ja sosiaalisten kontaktien puute tai niiden vähyys. Moni nuorista vietti aikaa yksin kotona, mutta samaan aikaan he korostivat tarvetta sosiaaliselle elämälle.

Olen suurimman osan ajasta tietokoneella kotona. Ihmisten kanssa kanssakäyminen tekisi hyvää.

Useilla hakijoista oli vaikeuksia pitää yllä arjen rutiineja, monilla oli 'suunta hukassa' ja näihin haasteisiin haettiin tukea ja ohjausta hankkeesta. Joukossa oli yhtäältä nuoria, joilla ei ollut tulevaisuuden suunnitelmia tai tietoa mistä hakea apua niiden tekemiseen. Toisaalta joukossa oli myös nuoria, jotka olivat yrittäneet itsenäisesti hakea uutta suuntaa aiemmin mm. aloittamalla

koulutuksia ja töitä tai kokeilemalla erilaisia harrastuksia. Joskus mahdollisia vaihtoehtoisia reittejä oli useita, mutta nuorelta puuttui varmuus tehdä lopullisia valintoja. Tehtyihin valintoihin liittyi epävarmuutta ja pelkoa ja ahdistusta siitä, mitä tulevaisuus tuo tullessaan.

Kaipaisin ohjausta mihin suuntaan sitä lähtisi. Minulla on ollut paljon koulun ja töiden aloituksia, mutta haasteita on ollut jatkaa niitä. Tuntuu, että edessä on tie, joka on haarautunut moneen suuntaan enkä tiedä minkä niistä teistä valitsen.

Olen opiskelija, mutta etsin edelleen sitä omaa juttuani. Syksyllä alkaa uuden alan opinnot. Tällä hetkellä eniten toivon, että löytäisin sen oman paikkani ja työn, jossa viihtyisin. Tulevaisuus ahdistaa ja pelko työttömyydestä on suuri.

Syynä Vendan toimintaan hakemiselle mainittiin myös selkeä halu elämänmuutokselle tai sen hetkisestä elämäntilanteesta irtautumiselle. Erilaisten haasteiden kanssa kamppailevia nuoria oli hakijoista suuri joukko.

Olen saanut xxx-diagnoosin vuosi sitten, ja yritän kasata elämäni uudestaan sen jälkeen. Olin pitkään myös hyvin masentunut, ja yritän päästä nyt takaisin jalolleni. Myös lapsuuden ympäristöni ei ollut laisinkaan lapselle sopiva.

Luonto ja varsinkin meri elementtinä oli monelle hakijalle tärkeä voimavara arjen haasteiden kanssa selviytymiselle. Venda -hankkeen tarjoama purjehduskokemus ja toiminnan muut seikkailulliset, luonnossa tapahtuvat toiminnot vetivät hakijoita puoleensa. Moni hakija ilmoitti yhdeksi tärkeäksi syyksi hakea mukaan juuri toiminnan luonnonläheisyyden sekä purjehduksen uutena kokemuksena.

5.2. Osallistujat

Hakulomakkeet täyttäneille nuorille tehtiin alkuhaastattelut, jotta voitiin saada tarkempi käsitys nuoren tilanteesta ja hänen tavoitteistaan, mahdollisuuksistaan ja rajoituksistaan osallistua purjehduksille. Toiminnassa jatkavia nuoria pyydettiin täyttämään tarkempi ilmoittautumislomake purjehduksille.

Lomakkeessa kysyttiin osallistujan henkilö- ja terveystietojen lisäksi sen hetkistä tyytyväisyyttä elämän eri alueisiin ja kartoitettiin elämäntilannetta erilaisilla väittämillä, joiden kanssa vastaajat voivat olla joko samaa tai eri mieltä. Vastaajien henkilö- ja terveystiedot kysyttiin ainoastaan turvallisuussyistä purjekduksia varten eivätkä olleet tutkijan käytettävissä, vaan ne poistettiin arviointiaineistosta ennen analyysiä.

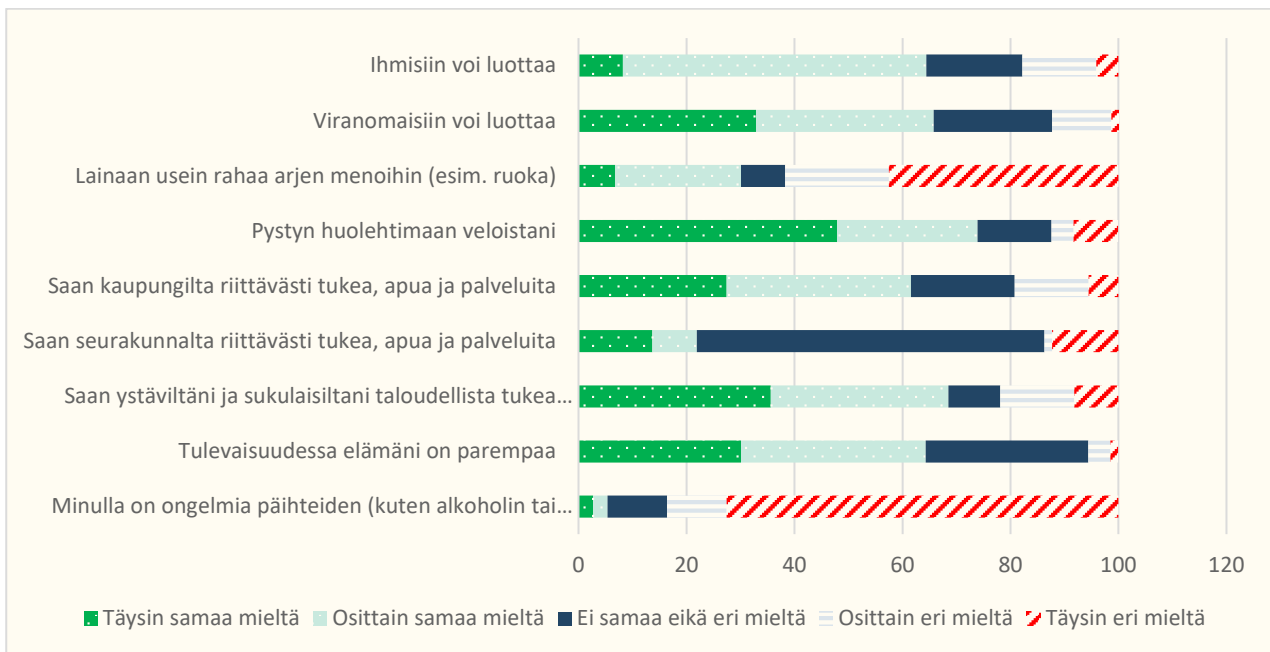
Elämään tyytyväisyyttä mittaavassa kysymyksessä sovellettiin elämäntilannemittaria (3X10D®), joka on Diakonia-ammattikorkeakoulussa kehitetty väline, jonka avulla saadaan tietoa nuorten tuen tarpeista. Kysymyksessä lueteltiin eri elämän osa-alueita ja nuoria pyydettiin arvioimaan kuinka tyytyväisiä, he olivat kuhunkin osa-alueeseen vastaamishetkellä asteikolla 0-10 (0=erittäin tyytymätön – 10=erittäin tyytyväinen).

Tyytyväisimpiä vastaajat olivat asumisoloihinsa, omien vahvuuksien kehittämiseen ja perheeseen. Vähiten tyytyväisiä oltiin taloudelliseen tilanteeseen luotettavien ystävien määrään ja päivittäiseen pärjäämiseen. Muihin vastaavaa mittaria käyttäneisiin tutkimuksiin verrattuna Vendan toimintaan osallistuneiden raportoimat luvut ovat verrattain alhaisia. Esimerkiksi kuopiolaisten alle 30-vuotiaiden nuorten tutkimuksessa (Kainulainen & Juutinen, 2017) tai epilepsiaa sairastavien arkea ja elämänlaatua käsittelevässä tutkimuksessa (Häme & Häme, 2021) on havaittavissa sekä tyytyväisyyttä ja tyytymättömyyttä samoihin osa-alueisiin kuin Vendan osallistujilla, mutta kokonaistyytyväisyys joka osa-alueella on Vendan toimintaan osallistuneiden kokemusta korkeampi.

	Vendan osallistujat	Kuopiolaiset alle 30 -vuotiaat (Kainulainen & Juutinen, 2017)
Asumisoloihisi	6,9	7,87
Omien vahvuuksien kehittämiseen (esim. harrastamalla mieluisia asioita)	6,6	7,44
Perheeseesi	6,5	8,28
Elämäsi kokonaisuutena	6,1	7,65
Itsetuntoosi	5,9	6,98
Kykyysi voittaa elämässä eteen tulevia vaikeuksia	5,9	7,28
Päivittäiseen pärjäämiseesi (esim. opiskelu, työpaja, työ jne.)	5,3	7,39
Luotettavien ystävien määrään	4,9	7,54
Taloudelliseen tilanteeseesi	4,7	6,33

Taulukko 1. Tyytyväisyys elämän eri osa-alueisiin

Tarkemmassa ilmoittautumislomakkeessa osallistujille esitettiin myös väittämiä, joiden kanssa nuoret voivat olla joko samaa tai eri mieltä. Väittämien kautta pyrittiin selvittämään vastaajien kokemuksia luottamuksesta ja taloudellisesta tilanteesta, kuten omien tulojen riittävydestä, velkojen maksun hallinnasta ja mahdollisuudesta saada taloudellista tukea ystäviltä tai sukulaisilta. Näiden lisäksi osallistujilta kysyttiin heidän kokemustaan siitä missä määrin he saavat kaupungilta tai seurakunnalta tukea, apua ja palveluita sekä tulevaisuuden näkymistä ja päihteiden käytöstä.

Kuvio 1. Kokemuksia luottamuksesta, taloudellista tilanteesta, tuesta, tulevaisuudesta ja päihteiden käytöstä.

Lähes kaksi kolmasosaa vastaavista koki voivansa luottaa muihin ihmisiin ja viranomaisiin. Niukka taloudellinen tilanne näkyy nuorten vastauksissa, sillä noin joka kolmas nuori ilmoitti lainaavansa usein rahaa arjen menoihin, kuten ruokaan. Toisaalta moni koki voivansa huolehtia veloistaan. Taloudellinen tukiverkko oli olemassa suurimmalla osalla (69 %) vastaajista ja he voivat saada taloudellista tukea ystäviltä ja sukulaisilta tarvittaessa.

Kaupungilta riittävästi apua, tukea ja palveluita koki saavansa 62 % vastaajista, kun taas väittämän kanssa, joka koski seurakunnalta saatua apua, tukea ja palveluita ei yleisimmin oltu samaa eikä eri mieltä. Vastaajista suuri osa (63 %) koki, että elämä on tulevaisuudessa parempaa. Vain viisi prosenttia vastaajista koki, että heillä on ongelmia päihteiden (kuten alkoholin tai huumeiden) kanssa.

Viimeisen vuoden aikana vastaajat olivat käyttäneet eniten terveyskeskuksen, Kelan ja matalan kynnyksen palveluja sekä mielenterveyspalveluja. Vähiten listatuista palveluista oli käytetty velkaneuvonnan, asumisneuvonnan ja seurakunnan palveluita. Myös poiskäännyttäminen oli muutamalle vastaajalle tuttua eli he olivat hakeneet palveluja mutteivat olleet niitä saaneet asumisneuvonnan, Kelan, erikoissairaanhoidon, matalan kynnyksen,

sosiaalitoimiston, velkaneuvonnan palveluista sekä TE-palveluista ja mielenterveyspalveluista.

Terveyskeskuksen palvelut	86,3
Kelan palvelut	83,6
Matalan kynnyksen palvelut	67,1
Mielenterveyspalvelut	60,3
TE-palvelut	52,1
Sosiaalitoimiston palvelut	41,1
Erikoissairaanhoidon palvelut	34,2
Päihdepalvelut	12,3
Seurakunnan palvelut	8,2
Asumisneuvonnan palvelut	6,8
Velkaneuvonnan palvelut	4,1

Taulukko 2. Viimeisen vuoden aikana käytetyt palvelut (%)

Hakijoilta kysyttiin myös avoimilla kysymyksillä arkeen positiivisesti ja negatiivisesti vaikuttavia asioita. Kysymys kuului seuraavasti: ”Pienilläkin asioilla voi olla suuri merkitys hyvinvoinnille. Tuleeko sinulle mieleen arkisia asioita, jotka tuottavat sinulle todellista mielihyvää tai joilla on merkitystä hyvinvoinnillesi? Entä tuleeko mieleesi sellaisia harmin aiheita, jotka vähentävät hyvinvointiasi?”

Suuri osa arkeen liittyvistä positiivisista asioista liittyi ihmissuhteisiin, joko ystävien tai perheen kanssa vietettyyn aikaan. Hyvinvointia lisäsivät myös harrastukset, terveellinen elämäntapa ja itseilmaisun keinot. Kokemukset

hyväksytyksi tulemisesta ja onnistumisista sekä luonto ja siellä vietetty aika tuotti myös monelle mielihyvää. Arkea varjostivat puolestaan huono taloudellinen tilanne, haasteet oman terveyden tai ihmissuhteiden kanssa. Moni koki ahdistusta ja stressiä oman nykyisen tilanteen ja tulevaisuuden lisäksi myös globaaleista ilmiöistä, kuten ilmastonmuutoksesta ja syrjinnästä.

5.3. Kokemuksia Vendan toiminnasta ja sen vaikuttavuudesta

Tämän osion tulokset käsittelevät Venda -hankkeen toimintoja. Tulokset perustuvat aineistoille, jotka on kerätty osallistujilta ja toimijoilta palautteiden, haastattelujen sekä lyhyiden tarinoiden sekä havainnoinnin avulla.

Vendan toimintaan kuului olennaisena osana ennakkotapaamisten järjestäminen mukaan ilmoittautuneiden nuorten kanssa. Tapaamisten tarkoitus oli yhtäältä käydä yhdessä läpi mitä esimerkiksi purjehduksilla konkreettisesti tapahtuu ja mitä siellä tehdään. Toisaalta ennakkotapaamisilla oli tarkoitus myös tuoda ryhmä ensimmäistä kertaa yhteen ja antaa mahdollisuus toisiinsa tutustumiseen erilaisten leikkien ja ryhmäytymisharjoitusten avulla. Ennakkotapaamisilla oli nuorille suuri merkitys ja sen koettiin madaltavan kynnystä toimintaan osallistumiselle, koska oma ryhmä 'sai kasvat', nuoret pystyivät jakamaan kokemuksiaan ja osittain samaistumaan toisten osallistujien elämäntilanteisiin sekä edessä olevien uusien kokemusten aiheuttamaan jännitykseen. Monet osallistujat kertoivat kokeneensa pelkoa sosiaalisia tilanteita kohtaan ja kokemuksia ulkopuolisuuden tunteesta ennen toimintaan osallistumista. Ennakkotapaamiset toimivat katalysaattorina pelkojen, huolien ja aiempien negatiivisten kokemusten hälventämisessä.

No kyllä mä aina ryhmäjuttui, niinku kyllähän sitä aina pelkää, että jää vähän niinku ryhmän ulkopuolelle. Tavallaan pelkäsi sitä, että sitten on niinku joku klikki ja mä oon siellä tavallaan se kolmas pyörä ja en ole niinku koskaan oikeasti mukana, että silleen vähän. Se oli ehkä se mun pelko.

Ennakkotapaamisista huolimatta purjehduksille lähtö oli monelle nuorelle iso kynnys ja lopullinen päätös lähteä saattoi syntyä vasta ihan viime hetkellä. Purjehdus oli monelle uusi kokemus, joka toisaalta kiehtoi, mutta siihen sisältyi nuorten mielessä myös monia epävarmuutta ja jännitystä aiheuttavia tekijöitä,

kuten aluksella tai ryhmässä toimiminen. Hankkeen vetovoima oli kuitenkin niin suuri, ettei tilaisuutta lähteä mukaan voinut jättää käyttämättä.

Vaikka mä oon sellainen, että mä aina ihan sikana jännitän kaikkea uutta ja tuo Venda -hankekin jännitti ihan sikana ja sitten kun se oli tuollainen suht iso purjehdus niin kuin kokemuksena niin tuli että ihan pakko lähteä mukaan, vaikka jännitti ihan sikana.

Kyllä niitä (ennakkokäsityksiä) oli aika montakin eli vaikka se, että mä uskalsin lopultakin lähteä sinne koska mä mietin sinä aamuna vielä, kun pakkasin viimeisiä tavaroita, että mitäs jos mä jätänkin tän homman välistä.

Aika paljon oli sellaista jännitystä, kun aikaisemmin ihmisten kanssa oleminen on ahdistanut aika paljon ja tavallaan se, että miten mä pärjään, oliko se 5 päivää vai 4 päivää se purjehdus ja ahtaissa tiloissa että miten mä pärjään jos mua alkaa ahdistaa. Ja sitten se, että jos mä tipun sinne mereen niin hukunko mä sinne ja mitä jos mä en saakaan kavereita tai osaakaan jutella ihmisten kanssa eli siinä oli aika paljon tällaisia pelkoja.

Kanssaosallistujilla, ohjaajilla ja Suomen Purjelaivasäätien Kuunari Helenan miehistöllä oli suuri rooli positiivisen kokemuksen aikaansaamisessa ja vahvistamisessa. Monella nuorella oli heikot käsitykset omista kyvyistään ja osaamisestaan. Mahdollisuus osallistua konkreettisen tekemisen kautta sekä kokeilla ohjatusti uusia asioita ja siitä saatu positiivinen palaute sai nuoret muuttamaan käsityksiään toimintakyvystään ja moni huomasi osaavansa enemmän kuin mitä oli etukäteen kuvitellut.

Mutta kyllä siinä, kun tuli sellainen ryhmäytymisen fiilis ja jutteli ihmisten kanssa ja kun pääsi vaikka ohjaamaan laivaa niin siinä tuli sellainen fiilis, että ehkä mä osaankin enemmän kuin kun mitä olin ajatellut.

Kyllä niitä oli useampiakin ja kun siellä oli niitäkin miehistön jäseniä niin hekin oli tosi kannustavia. Vaikka kun tehtiin solmuja ja miehistön jäsenet oli tosi kannustavia niin siitä tuli hyvä olo. Tai

sitten kun meidät laitettiin ohjaamaan ja kenenkään ei tarvinnut puuttua siihen mun ohjaamiseen niin se meni ihan hyvin kai.

Kannustaminen ja positiivinen palaute saattoi olla joillekin osallistujille uusi kokemus eikä siihen tottuminen ei ollut aina yksiselitteistä ja sen reflektointiin tarvittiin aikaa. Uusi ympäristö, uudet ihmiset ja kokemukset saattoivat samaan aikaan tulleina kokemuksina vaatia totuttelua. Vendan toiminnan joustavuudella ja ohjaajien ammattitaidolla oli suuri merkitys epävarmuuden hetkien sanoittamisessa ja läpikäymisessä. Hetkellisten negatiivisten ajatusten käsittely nähtiin kuitenkin henkisenä kasvuna ja opettavana kokemuksena, jonka kautta nuoret kokivat löytäneensä etsimäänsä uutta suuntaa tulevalle.

Mutta kun koko ajan tavallaan tulee kehuja ja just hyvää palautetta niin sitten se alkaa tuntua jo valheelta. Kun ei ole elämässä tottunu sellaiseen. Sekin tavallaan ehkä kuuluu siihen henkiseen kasvuun, että eihän kaikki aina voi elämässä mennä päin helvettiä. Tavallaan sitten semmoinen positiivisuuden ryöppy oli niinku liikaa.

No varmaan se eka ilta. Siinä iski vähän sellainen koti-ikävä ja ehkä sellainen overwhelmed, että koko ajan on siinä ympärillä kaikkea eli se oli ehkä sellainen haastava kohta itselle. Mutta sekin oli sellainen opettava kokemus, että ne ovat oikeasti vain tunteita ja se ei tarkoita, että minulla olisi oikeasti mitään hätää. Ja se opetti, että niitä voi kestää niitä tunteita ja sen kanssa voi elää ja mun ei tarvitse jäädä istumaan sinne himaan koska mä pelkään, että jos mulle tulee jotain huonoja fiiliksiä eli se ei estä mua lähtemästä tai tekemästä asioita.

Yhteisön luominen ja jokaisen yhteisön jäsenen roolin tärkeyden korostaminen osana ryhmää oli yksi Vendan toiminnan kulmakivistä. Monelle osallistujalle yhteisöllisyyden rakentamisprosessi tarkoitti omien ennakko-oletusten tarkastelua uudessa valossa myös oman toimijuuden kannalta.

Sain ainutlaatuisen kokemuksen ryhmähengestä. Meitä ryhmäytettiin oikein urakalla ja se kokemukseni mukaan oli todella toimivaa. Tuo kokemus muutti käsitystäni siitä, ettei hyvä

ryhmähenki välttämättä, että ole niin vaikeaa asia. Myös opittu käsitys itsestä, että olisi automaattisesti se "outsider" muuttui.

Parasta ryhmässä toimimisessa on ihmiset. Ihmiset ovat ihania, että se on minulle uutta tietoa. On myös parasta, kun kaikki puhaltavat yhteen hiileen ja voi tuntea kuuluvansa joukkoon, mutta myös olevansa pieni osa suurta "konetta", kun laivasta ja miehistöstä tulee yksi kokonaisuus.

Introvertteina itseään pitäneet nuoret ja ne, joilla oli kokemuksia ryhmän ulkopuolelle jäämisestä, alkoivat tarkastella ryhmän dynamiikkaa ja omaa rooliaan ryhmässä positiivisemmin. Itseluottamuksen ja rohkeuden kasvu sekä epävarmuuden sietäminen myös osana ryhmän toimintaa oli monelle käänteentekevä tekijä sosiaalisen osallisuuden vahvistumisessa ja nuoret uskoivat sen kantavan myös Vendan toiminnan jälkeen osaksi nuoren arkea.

No mä sanoisin, että se ei rajoitu pelkästään purjehdukselle vaan ylipäättään tuli sellainen fiilis, että mä olen pitänyt itseäni sellaisena hyvin introverttina ja että mä tykkään olla himassa itsekseen tai hyvin pienessä ryhmässä tuttujen kanssa. Mutta nyt mä tajusinkin, että mä oonkin ehkä enemmän ekstrovertti ja musta on tosi kivaa olla ihmisten kanssa ja kokeilla just jotain uutta.

Se on opettanut mulle tosi paljon sellaista epävarmuuden sietämistä sosiaalisissa tilanteissa. Venda on opettanut mulle sen, että mä en olekaan vastuussa muiden ihmisten ajatusmaailmasta ja ajatuksista ja siitä, kuinka ne reagoi muhun. Mä en enää ajattele mikähän se on mitä musta halutaan vaan että mä oon rohkeammin just oma itseni.

En ole koskaan kokenut olevani hyvä toimimaan ryhmässä, enkä varsinkaan ihmisten kanssa, joita tuskin tunnen ... Vendan kaltainen kokemus on ollut valtavan terapeuttista. Olen todella ylpeä itsestäni ja kyvystäni toimia tässä ryhmässä. Kykenen kommunikoidaan muiden kanssa!!

Nuoret kuvasivat paljon Vendan toiminnan vaikutuksia arjessaan. Käsitys itsestä, omista vahvuuksista ja toisten kanssa toimimisesta muuttui ja se toi mukanaan itsevarmuutta ja halua tehdä uusia asioita. Monella nuorella tämä näkyi elinpiirin laajentumisena ja ennen kotona paljon aikaansa viettäneet nuoret ovat aktiivisempia ja tekevät paljon asioita myös kodin ulkopuolella. Arki ja tulevaisuuden suunnitelmat näyttävät monen kohdalla valoisammilta. Vendan toiminnoista saatu itseluottamus auttoi nuoria pohtimaan myös konkreettisia, omaan elämään vaikuttavia valintoja, kuten esimerkiksi koulutusta ja ammatinvalintaa.

No joo, mä en ollut ihan niin itsevarma ja mä en kokenut itseäni kauhean sosiaalisena henkilönä ja sitten mä huomasin, että mä tutustun ihmisiin tosi nopeasti ja mulle tuli itsevarmuutta kaikkeen ja sitten jos ei jotain osaakkaan niin kyllä siitä sitten kuitenkin selviää.

Teen enemmän asioita ja liikun kodin ulkopuolella ja mä oon sosiaalisempi, ja mulla on parempi fiilis tulevaisuudesta. Mä luotan itseeni enemmän ja sanoisin että itsetuntokin on vähän parantunut eli kyllä mä sanoisin, että se näyttäytyy valoisammalta. Ilman Vendaa mä luulen, että mä en olisi sillä tavalla lähtenyt ulos kuin mitä mä nyt oon ja kyllä mä luulen, että mä edelleen eläisin sellaisessa kuplassa, että mä olen tosi introvertti ja mä en tykkää sosiaalisista tilanteista tai ryhmässä toimimisesta. Ja kyllä mä luulen, että se on vaikuttanut siihen, miten mä ajattelen siitä mihin kouluun mä meen tai minkälaisia töitä mä haen, niin kyllä mä luulen, että se on siihenkin vaikuttanut.

Vendan toiminnasta saatujen kokemusten kautta nuoret pohtivat myös pidemmän aikavälin vaikutuksia. Kokemuksista koettiin olevan hyötyä useille elämäntilanteille, kuten arkirutiinien ylläpitämiseen ja omien vahvuuksien hahmottamiseen sekä kykyyn toimia hankalissakin tilanteissa. Positiiviset kokemukset, omien vahvuuksien tiedostaminen ja niiden kehittäminen nähdään yhtäältä prosessina, jossa Venda rooli tiedostetaan alkuun panevana voimavarana, mutta toisaalta nuoret tiedostavat oman roolinsa prosessin eteenpäin viemisessä.

Mä olen paremmalla tuulella, niin kyllä mä suoriudun siitä arjesta paljon paremmin. Mä näen itseni erilaisesti, itsessäni helpommin

vahvuuksia enkä koe taakkana sellaisia asioita, jotka eivät vielä ole mun vahvuuksia. Mä tulen toimeen ihmisten kanssa tosi hyvin ja mä en mieli enää niin paljon pitäisikö mun hakea uutta työtä vaan, jos mä haluan uuden työpaikan niin sitten mä haen sitä.

Kyllä varmaan heti sen ekan Venda -purjehduksen jälkeen musta on tullu paljon ekstrovertimpi ja sit mä oon koko oikeastaan koko talven ollu sellainen. Mut nyt tää on niinku kestänyt koko talven yli ja jatkuu vaan, niin se on sitten ehkä jännä huomata itsessä. Se on positiivinen kokemus ollu, paljon.

Myös Vendan toimintaan kuuluneilla yksilötapaamisilla pohdittiin nuorten tilanteita nuoren omien vahvuuksien kautta. Ohjaajan ja nuoren tapaamiset sisälsivät yleensä toiminnallisen elementin, kuten luonnossa liikkumista. Nuoren elämäntilannetta ja mahdollisia jatkopolkuja esimerkiksi koulutukseen tai työelämään kartoitettiin yhdessä ohjaajan kanssa. Nuorille omien toiveiden sanoittaminen, vahvuuksien hahmottaminen ja tulevaisuuden mahdollisuuksien avaaminen oli voimauttava kokemus ryhmätoimintojen lisänä. Nuoret kokivat yksilötapaamiset palkitsevina myös siksi, että niissä oli riittävästi aikaa pureutua yksilöllisiin suunnitelmiin ja keskustella arkaluontoisistakin henkilökohtaisista elämäntilanteista.

Nuorilähtöisen toiminnan vahvistamiseksi Vendan toimintaan osallistuneille nuorille tarjottiin mahdollisuus vertaisohjaajien koulutukseen. Tämä toimintamalli oli luotu Meriheimo -hankkeessa. Sekä vertaisohjaajilta että muilta osallistujilta saadun palautteen perusteella vertaisohjaajat madalsivat kynnystä lähteä mukaan, he loivat hyvää ilmapiiriä ja auttoivat uusia osallistujia sopeutumaan toiminnan osa-alueisiin. Vertaisohjaajat kuvasivat koulutusta ja erityisesti menetelmien välittämistä uusille nuorille erityisen opettavaiseksi prosessiksi. Projektien muodossa suunnitellut, toteutetut ja arvioidut prosessit antoivat vertaisohjaajille arvokasta kokemusta projektityöskentelyn perusteista ja mahdollisuuden harjoitella taitoja, joita voitiin hyödyntää osaamisen näkyväksi tekemisen ja tunnistamisen osiossa. Muut osallistujat taas korostivat vertaisohjaajilta saadun tuen ja ohjauksen luoneen hankkeesta erityisen helposti lähestyttävän toimintaympäristön.

Nuorten vahvuuksien ja osaamisen näkyväksi tekeminen konkretisoitui myös hankkeessa kehitetyssä opinnollistamismenetelmässä, jossa yhdistettiin

hankkeen toimintoja ja osallistujien taitoja ja kiinnostuksen kohteita. Viisi osallistujaa suoritti toisen asteen ammatillisen tutkinnon osia (liiketalouden perustutkinto, josta suoritettiin 15 osaamispisteen tutkinnon osat "projektissa toimiminen" tai "tapahtumatuotanto") osana hanketta. Kaksi opinnollistajista suoritti molemmat näistä tutkinnon osista. Yksi heistä suuntasi alan jatko-opintoihin. Opinnollistamisprosessiin osallistuneet nuoret kuvasivat joustavan ja erityistä ohjausta tarjoavan menetelmän vaikuttaneen ratkaisevalla tavalla heidän jatkosuunnitelmiinsa ja opiskelumotivaatioonsa. Opinnollistamismalli kehittyi hankkeen aikana ja on sellaisenaan sovellettavissa muissa hankkeissa ja toiminnossa. Toimintamallin hyödyntäminen yhteistyökumppanin (Taitotalo) kanssa tulee jatkumaan hankkeen jälkeenkkin.

6. Johtopäätökset

Hankkeen tavoitteena oli nuorten aikuisten sosiaalisen osallisuuden, toimintakyvyn ja työelämävalmiuksien vahvistaminen merivalmennuksen ja riittävän ohjauksellisen tuen menetelmin. Kokonaisuudessaan hankkeen tavoitteiden saavuttamisessa onnistuttiin hyvin. Erityisesti nuorten aikuisten sosiaalisen osallisuuden ja toimintakyvyn vahvistuminen näkyi arvioinnin tuloksissa selvästi. Työelämävalmiudet ovat puolestaan vahvasti sidoksissa osallisuuden ja toimintakyvyn vahvistumiseen ja siltä osin myös työelämävalmiuksien voidaan katsoa vahvistuneen.

Osallistujien sosiaalisen osallisuuden ja toimintakyvyn vahvistuminen näkyvät eri menetelmin kerätyssä arviointiaineistossa selvästi. Yksinäisyys, käsitykset omista puutteellisista taidoista sosiaalisissa tilanteissa sekä omien kykyjen ja taitojen aliarvioiminen olivat yleisiä osallistujien tuottamissa kuvauksissa, jotka koskivat aikaa ennen Vendan toimintaan osallistumista. Usein nämä kuvaukset olivat linkittyneitä toisiinsa. Lehtosen ja Kallungin (2013) tutkimuksen mukaan nuorten aikuisten alisuoriutuminen voi vähentää hänen tyytyväisyyttään koettuun elintasoon ja lisätä yksinäisyyden kokemuksia, jotka molemmat lisäävät hänen syrjäytymistään. Erityisesti yksinäisyyden kokemukset voidaan nähdä merkittävänä tekijöinä syrjäytymisen etenemisessä. Tukea ja kannustusta tarvitsevat erityisesti ne nuoret, joiden käsitys omista kyvyistään ja

tulevaisuudestaan on pessimistinen (Rautavuori 2020). Nuorten kokemukset, jotka koskevat Vendan toiminnassa mukana oloa ja sen vaikutuksia kertovat kuitenkin selkeästi muutoksesta. Nuoret kuvaavat Vendan vaikutuksia positiivisten muutosten kautta, kuten sosiaalisten tilanteiden uudenlaista helppoutta, oman paikan löytämistä ja ryhmän luoman kannustavan ilmapiirin vaikutusta. Itsensä voittaminen, rohkeus uusien asioiden kokeilemiseen ja niiden oppimiseen sekä onnistumisen kokemukset vaikuttavat positiivisesti nuorten arkeen ja tulevaisuuden suunnitelmiin. Vendan kautta syntyneen yhteisön vaikutusta nuorten hyvinvoinnille ei voi aliarvioida, sillä yhteisöstä syntyneet ystävyydet jatkuvat myös hankkeen päätyttyä.

Työelämävalmiuksien vahvistaminen ei ole mahdollista ilman osallisuuden ja toimintakyvyn vahvistamista. Omien vahvuuksien näkyväksi tekeminen ja yhteisössä toimimiseen tarvittavien taitojen vahvistaminen ovat tarvittavia valmiuksia myös opintoihin tai työelämään suuntaavalle nuorelle aikuiselle. Hankkeen joustava, nuorilähtöinen ja vahvuusajatteluun perustuva viitekehys tarjosi hyvät mahdollisuudet näiden kolmen tavoitteen synergialle. Hankkeen vaikutuksia työelämävalmiuksien vahvistamisessa ei tule arvioida ainoastaan tehtyjen opintosuoritteiden määrän kautta, vaan prosessina, joka on hankkeeseen osallistuneiden 60 nuoren aikuisen kohdalla alkanut. Jokainen onnistunut kokemus ja positiivinen muutos on askel kohti jotain uutta. Venda -hankkeessa toteutettu opinnollistamiskonsepti ja oppilaitosyhteistyö on lisäksi juurtunut osaksi Valo-Valmennuksen muita toimintoja.

Vendan osallistujista monet ovat jo palvelujen piirissä. Useimmat oli viimeisen vuoden aikana käyttäneet useita palveluita, esimerkiksi yli 60 % kertoi käyttäneensä mielenterveyspalveluja. Palvelujärjestelmän ruuhkaisuus ja palvelujen siilomaisuus voivat olla yhtäältä syy miksi ne eivät ole täysin pystyneet vastaamaan Vendan toiminnassa olevien nuorten tarpeisiin. Toisaalta se voi kertoa myös siitä, että nuorilähtöistä, yhteisöllistä, toiminnallista ja jokaisen nuoren yksilöllisen elämäntilanteen huomioivaa toimintaa ei ole tarpeeseen nähden riittävästi.

Venda -hankkeen vahvuutena oli myös systemaattinen toiminnan reflektointi osallistujien ja toimijoiden kanssa koko hankkeen ajan. Tämä työskentelytapa paitsi tuki toimintaa ja sen kokonaisuutta myös auttoi tarvittaessa ottamaan käyttöön uusia toimintatapoja. Hankkeen ilmapiiri oli luotu sellaiseksi, että jokaisen ajatuksilla, reflektoinnilla ja palautteella oli merkitystä.

Hankkeen toiminta oli suunniteltu nuorilähtöisesti ja osallistavia elementtejä hyödyntäen. Osallistumisen kynnyksen madaltaminen oli yksi hankkeen kulmakivistä ja sitä vahvistettiin myös monipuolisella toimintojen kattauksella. Toiminnan selkeys, työntekijöiden ja vertaisohjaajien osaaminen tekivät osallistumisen suurimmalle osalle nuorista helpoksi. Siitä huolimatta joukossa on myös nuoria, joita toiminta ei tavoittanut tai jotka, syystä tai toisesta, eivät joko kokeneet toimintaa omakseen ja putosivat toiminnasta pois. Näiden nuorten kokemukset eivät tässä arvioinnissa näy. Tästä syystä olisi ensiarvoisen tärkeää jatkossa pohtia keinoja poisjääneiden nuorten kokemusten kuulemiselle.

Vendassa onnistuttiin jatkokehittämään Meriheimo -hankkeessa saatuja oppeja ja menetelmiä hankkeen toimijoiden osaamisalueita hyödyntäen. Yhtä lailla Vendan toimintamalli ja hankkeessa tuotetut ansiokkaat materiaalit ovat helposti saatavilla ja kaikkien, niin nuorten kuin ammattilaistenkin hyödynnettävissä. Yhteiskunnalliset muutokset voivat tuoda uusia haasteita myös nuorten aikuisten arkeen ja siitä syystä materiaalit on suunniteltu niin, että ne ovat muokattavissa kohderyhmää kulloinkin parhaiten palveleviksi tai jopa niin, että niitä voi soveltaa myös muiden kohderyhmien kanssa.

Lähteet

Eronen, E., Niskanen, V., Veijola, R. & Simonen, J. (2022). Sä teet tän elämän itelles Alle 30-vuotiaiden nuorten aikuisten näkemyksiä hyvästä elämästä. Nuorten hyvä elämä -tutkimushanke. E2 Tutkimus.

Harkko, J. (2018). Nuorten aikuisen opiskelu- ja työkykyyn liittyvät riskit huomioitava paremmin sosiaalipoliittisena kysymyksenä. *Kuntoutus*, 41(4).

Higgins, J & Nairn, K.& Sligo, J. (2007). Peer research with Youth. Negotiating (sub)cultural capital, place and participation in Aotearoa/New Zealand. Teoksessa: S. Kindon, R. Pain & M. Kesby (toim.): Participatory Action Research Approaches and Methods. Connecting People, Participation and Place. Abingdon: Routledge.

Hilli, P., Ståhl, T., Merikukka, M. & Ristikari, T. (2017). Syrjäytymisen hinta – case investoinnin kustannuslaskelma. *Yhteiskuntapolitiikka* 82(6).

Kainulainen, S. & Juutinen, A-M. (2017). Nuoren elämäntilanteen hahmottaminen 3X10D -mittarilla. <https://unlimited.hamk.fi/hyvinvointi-ja-sote-ala/nuoren-elamantilanteen-hahmottaminen-3x10d-mittarilla/>

Kauppinen, E., Lahtinen, J. & Haikkola, L. (2021). Nuorten yksinäisyyden kokemukset lisääntyivät korona-aikana. *Näkökulma* 80. Nuorisotutkimusseura ry.

Lehtonen, O. & Kallunki, V. (2013). Nuorten aikuisten syrjäytymiskierre. *Janus*, 21(3),128–143.

Lempinen J. (2010). Nuorten arki hallintaan seikkailukasvatuksella. *Sosiaalipedagoginen aikakauskirja*, vuosikirja 2010, 11.

Leskelä, R-L., Käsmä, L., Jokiranta, V., Salonen, N., Valtakari, M., Yli-Koski, M. & Määttä, M. (2022). Nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn palvelurakenne, rahavirrat sekä seurannan haasteet. Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1.

Lyyra, N., Junntila, N., Tynjälä, J. & Välimaa R. (2019). Nuorten yksinäisyys on yhteydessä lisääntyneeseen oireiluun ja lääkkeiden käyttöön. *Lääkärilehti*, 73 (32), 1670–1675.

Mieli Suomen Mielenterveys ry. (2022). Suomalaisten hyvinvointia uhkaava kuormitus kasvoi. <https://mieli.fi/uutiset/suomalaisten-hyvinvointia-uhkaava-kuormitus-kasvoi/#:~:text=MIELI%20Suomen%20Mielenterveys%20ry%3An,kertoi%20kokevansa%20nyt%20jopa%2077%20%25>.

Pyy, N. (2012). Nuorten osallisuustutkimuksesta. Menetelmällisiä kysymyksiä ja vastauksia. *Nuorisotutkimus* 30(1), 35–53.

Rautavuori M (2020); Koulunsa keskeyttäneiden palvelut – ammattilaisten näkemyksiä koulutuksen keskeyttäneiden nuorten osallisuuden edistämisestä Tampereella. Pro gradu, sosiaalipolitiikka. Yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma. Tampereen yliopisto.

Simonen, J. (2019). ”Mä koitan itse selviytyä kaikesta”. Tutkimus työn ja koulutuksen ulkopuolella olevista nuorista. e2 Tutkimus.

Siurala, L., Sinisalo-Juha, E., Heikkilä, K., Mikkola, H., Sundberg, L. & Vahteri, N. (2019). Nuorten kertomuksia nuorisotyön merkityksellisyydestä. Tarinallisen arvioinnin opaskirja. Humanistisen ammattikorkeakoulun julkaisuja, 72.

Tilastokeskus (2022a). Opintojen keskeyttäminen lisääntyi ja valmistuminen hidastui toisen asteen koulutuksessa koronavuonna 2020 – myös opiskelijoiden työssäkäynti väheni. <https://www.stat.fi/uutinen/opintojen-keskeyttaminen-lisaantyi-ja-valmistuminen-hidastui-toisen-asteen-koulutuksessa-koronavuonna-2020#:~:text=Ty%C3%B6ss%C3%A4k%C3%A4yvien%20opiskelijoiden%20osuus%20v%C3%A4heni%20vuonna,v%C3%A4heni%20selke%C3%A4sti%20my%C3%B6s%20kaikilla%20koulutusasteilla>.

Tilastokeskus (2022b). Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä 14,3 % kotitalousväestöstä vuonna 2020.

<https://www.stat.fi/julkaisu/cl9dol7c8ab380bvv4ph5pv0x>

Liite 1

VENDAN ARVIOINTISUUNNITELMA

SISÄLLYS

1. Toiminnan kuvaus ja tarkoitus
2. Toiminnan vaikutusketju
3. Arvioinnin tehtävä ja kohteet
4. Arviointikysymykset ja -kriteerit
5. Arviointiaineiston hankintasuunnitelma
6. Arviointiaineiston analysointi
7. Aikataulu

1. Toiminnan kuvaus ja tarkoitus

1.1 Toiminnan yleiskuvaus

Hankkeen tavoitteena on **nuorten aikuisten sosiaalisen osallisuuden, toimintakyvyn sekä koulutus- ja työelämävalmiuksien vahvistaminen** merivalmennuksen ja seikkailupedagogiikan sekä riittävän ohjauksellisen tuen menetelmin. Yhteisöllisen merivalmennuksen menetelmän keskeisenä tavoitteena on lisätä osallistujien minäpystyvyyden tunnetta ja vahvistaa uskoa omaan kykyihinkin.

Merivalmennuksen rinnalla kulkee ympärivuotinen seikkailukasvatuksellinen ryhmätoiminta. Toiminta tarjoaa mahdollisuuden osallistujalle kokemuksesta oman toiminnan merkityksellisyydestä osana ryhmää.

Hankkeessa kytketään vapaaehtoinen, yhteisöllinen ja osallisuutta tukeva toiminnallisuus kiinteästi ammatilliseen toimintakyvyn arviointiin ja yksilölliseen osaamisen tunnistamiseen ja urasuunnitteluun, jonka tuloksena osallistujan toiminnalliset ja taidolliset vahvuudet nostetaan näkyviksi nuorelle itselleen ja samanaikaisesti tuetaan oman tulevaisuuden suunnittelua ja rakentamista konkreettisin askelin varmistaen riittävän yksilöllisen tuen. Hankkeen aikana tehdään näkyväksi ja kuvataan opinnoissa ja työelämässä tarvittavia elinikäisen oppimisen taitoja ja työelämän metataitoja, joita vahvistamalla osallistujien kyky ja mahdollisuudet kiinnittyä opintoihin ja työelämään paranevat.

1.2 Toiminnan kohderyhmät

Hankkeen kohderyhmään kuuluvat koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevat yli 18-vuotiaat nuoret ja nuoret aikuiset, joiden elämäntilanne on erityisen haastava kasautuneiden ongelmien tai koronan aiheuttamien elämäntilanteen muutosten vuoksi. Kohderyhmässä huomioidaan erityisesti ne nuoret, joilla on kasautuneita haasteita, kuten mielenterveys- ja päihdeongelmia, itsenäisen asumisen haasteita, taloudellisia vaikeuksia ja jotka ovat jääneet yhteisöllisen toiminnan, kuten ohjatun vapaa-ajan ja harrastusten ulkopuolelle. Kohderyhmässä huomioidaan myös vähemmistöryhmät, joilla on erityisen suuri riski jäädä omaehtoisen yhteisöllisen toiminnan ulkopuolelle.

Välillisiä kohderyhmiä ovat kohderyhmän kanssa työskentelevät ammattilaiset, jotka voivat hyödyntää hankkeessa kehitettyjä menetelmiä omassa työssään sekä ohjata kohderyhmään kuuluvia toiminnan piiriin.

1.3 Toiminnan tarveanalyysi

- Kaikilla nuorilla on **tarve löytää itselleen sopiva yhteisö, kaveripiiri ja harrastuksia**. Erityinen tarve tähän on itsenäistymisvaiheessa olevilla nuorilla, joilla on kasautuneita haasteita, kuten mielenterveys- ja päihdeongelmia, itsenäisen asumisen haasteita, taloudellisia vaikeuksia ja jotka ovat jääneet yhteisöllisen toiminnan, kuten ohjatun vapaa-ajan ja harrastusten ulkopuolelle. (Meriheimo-nuorten oma väylä! (2018–2020).
- **Syrjäytymiseen tai syrjäytymisvaarassa olemiseen** liitetään tyypillisesti syrjäytymisvaaraan työelämän ulkopuolella oleminen vähintään osan vuodesta, matala koulutustaso ja runsas yhteiskunnan tukien käyttäminen (esim. toimeentulotuki). Osa nuorista välillä "piipahtaa" syrjäytymisvaaran alueella, osa valitsee tietoisesti olla syrjässä väliaikaisesti työelämästä tai opinnoista ("kiinnittyneet"). (Aaltonen yms. 2015).
- Korona-aikana monen kohderyhmään kuuluvan **elämäntilanne on muuttunut entisestään haastavammaksi ja yksinäisyys on lisääntynyt. Syrjäytymisen riskiin ja heikompaan työllistymiseen** liitetään myös **sosiaalisen toimintakyvyn rajoitteet**. Sosiaaliset rajoitteet ovat keskimäärin yleisempiä vähemmän koulutetuilla sekä toimeentulovaikeuksia kokevilla. Yhteisöllisyys ja sosiaalinen elämä ovat tärkeitä osallisuuden ja sosiaalisen toimijuuden näkökulmasta. (Shemeikka yms. 2015).
- **Elämänhallinnalliset ja terveydelliset haasteet, yhteiskunnallinen osattomuus ja sosiaalisten suhteiden vähyyt** nähdään tutkimuksissa tyypillisesti syrjäytymistä edistävinä tekijöinä. Nuorilta kysyttäessä he mainitsevat ystävien puutteen merkittäväksi syrjäytymistä edistäväksi

tekijäksi. (THL). Yleisimpiä syitä jäädä koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle ovat nuorten aikuisten kohdalla mielenterveydelliset ongelmat. (Marttunen & Haravuori 2015).

- Yhteiskunnan tarjoamien palvelujen suhteesta nuorten syrjäytymiseen todetaan vuodesta toiseen samoja kehityskohteita: nuoret kertovat haluavansa **tulla kohdatuksi** kokonaisena ihmisenä eikä ongelmiensa kautta; neuvontaa tarjoavat **palvelut ovat erillään** (sosiaalista) kuntoutusta tarjoavista palveluista, **tukihenkilöjen ja –palvelujen vaihtuvuus ja katkonaisuus** tuovat nuoren elämään epävakaista, samoin **siirtymät palveluista toisiin**, kun ikä- tai kohderyhmärajaukset tulevat vastaan nuoren elämäntilanteen muuttuessa (esim. Määttä & Määttä 2015).
- Täysi-ikäistyneiden, nuorten aikuisten elämässä (18- 30 v) on monia vaiheita, jotka määrittävät myöhemmän aikuisuuden suuntaa. Näitä nivelvaiheita ovat esimerkiksi omilleen muuttaminen, opintojen aloittaminen ja työelämään siirtyminen. Muutokset ovat paitsi ulkoisia, niin ennen kaikkea sisäisiä: nuori siirtyy vahvemmin ottamaan vastuuta omasta itsestään ja päätöksistään. Itsenäistymiseen liittyy oman identiteetin kirkastuminen ja erilaisten elämään liittyvien vaihtoehtojen kokeileminen. (Arnett 2000). Jos nuorella on vähän edellytyksiä käsitellä identiteettiänsä ja elämäänsä liittyvää muutosta tai on lähtökohdiltaan heikommassa asemassa esimerkiksi perheen heikon sosioekonomisen aseman takia, itsenäistyminen ja siihen kuuluvat nivelvaiheet aiheuttavat **riskin huono-osaisuuden kasautumiselle ja syrjäytymiselle**, jonka negatiiviset vaikutukset voivat kantaa pitkälle aikuisuuteen. (Sutela yms. 2006).

2. Toiminnan vaikutusketju

2.1 Toiminnan tavoitteet

Hankkeen tavoitteena on **nuorten aikuisten sosiaalisen osallisuuden, toimintakyvyn ja työelämävalmiuksien vahvistaminen** merivalmennuksen ja seikkailupedagogiikan sekä riittävän ohjauksellisen tuen menetelmin.

2.2 Keinot tavoitteiden saavuttamiseksi ja syntyvät tuotokset

Toteutus on jaettu tavoitteen mukaisiin **työpaketteihin**, jotka ovat:

1. **kehitetään yhteisöllisen merivalmennuksen menetelmää sekä ympärivuotista seikkailupedagogista toimintaa, jonka avulla nuorten omaehtoinen osallisuus vahvistuu ja toimintakyky paranee:**

- Yhteisön muodostaminen - toimintaan ohjautuminen - suora kohderyhmäviestintä - laaja verkostoyhteistyö.
- Merivalmennukset: ennakkotapaamiset, sail training -purjehdus ja jälkitapaaminen.
- Talvikausi: vertaisohjaajien koulutus ja yhteisöllinen toiminta.
- nuorten oma aktiivisuus kaikissa toiminnan vaiheissa.
- vertaisohjaajien osaamisen kehittäminen

2. luodaan koulutus- ja työelämäosallisuutta tukeva toimintatapa, jossa osallistujien aikaisempi osaaminen tehdään näkyväksi ja osallistujalle tarjotaan mahdollisuuksia tutustua kynnyksettömästi ja käytännönläheisesti eri aloihin ja ammatteihin voidakseen tehdä omaa uraa koskevia suunnitelmia

- Yksilötapaamiset toiminnan alkuvaiheessa
- Yksilöohjaus ja tuki tahtotilan ja tarpeen mukaan osana merivalmennus- ja seikkailukasvatustoimintaa.
- Ohjaustyötä tuetaan temaattisella ryhmätyöskentelyllä
- Realistisen jatkopolun rakentaminen
- Osaamisen tunnistaminen - opinnollistaminen ja Valovalmennusmalli

3. arvioidaan toiminnan vaikutuksia ja kuvataan nuorten osallisuutta tukeva toimintamalli sekä toteutetaan nuorilähtöistä viestintää toiminnasta ja sen vaikutuksista

- Kehitettävästä kokonaisuudesta ja osallistujapilotoinnin kautta saaduista kokemuksista ja arviointitiedosta tehdään hankkeen aikana toimintamallikuvaus
- koko hankkeen toteutusajan tehtävä arviointi ja tiedonkeruu, jossa osallistujien oma ääni tulee kuulluksi kanssatutkijuuden elementtejä hyödyntäen.
- Arvioinnin ja seurannan osalta hankkeen käynnistyessä laaditaan seuranta- ja arviointisuunnitelmat
- Arvioinnissa arvioidaan muun muassa toimintamallin ja sen elementtien vaikuttavuutta ja toimimista yhtenä kokonaisuutena.
- Arviointityötä tehdään yhdessä osallistujien, projektitiimin, ohjausryhmän ja yhteistyökumppanien kanssa.
- Arvioinnista vastaa tutkija.
- Arvioinnin tuloksena syntyy toimintamallikuvauksen lisäksi nuorten tuottamaa kokemustietoa erimuodoissa, jota käytetään toiminnan

kehittämisen lisäksi viestinnässä (esim. videot, tarinat, runot, kuvat).

- Arvioinnista laaditaan erillinen arviointiraportti.
- Toimintamalli sisältää myös vertaisohjaajien rooleja ja vastuita sekä työparityöskentelyn periaatteita kuvaavan ohjeistuksen saavutettavassa muodossa.

2.3 Tavoiteltavat tulokset ja vaikutukset

- Hankkeen tuloksena syntyy yhteisöllistä merivalmennusta ja seikkailullista ryhmätoimintaa, vertaisuutta ja nuorta lähellä olevaa, ammattimaista ohjausta yhdistävä toimintamalli, jota voidaan hyödyntää laajemmin kohderyhmälle suunnatussa toiminnassa.
- Hankkeen toimintaan osallistuvat nuoret muodostavat vertaistuellisen yhteisön, joka tukee osallistujien toimintakyvyn ylläpitämistä ja vähentää yksinäisyyttä ja ulkopuolisuutta.
- Hankkeeseen osallistuvien nuorten työ- ja toimintakyky paranee ja he ohjautuvat oikea-aikaisesti tarvitsemiinsa palveluihin.
- Osallistujien vahvuudet ja osaaminen tulee näkyväksi ja heidän koulutus- ja urapolkunsu selkiintyvät. Osallistujista 70 % ohjautuu hankkeen aikana itselleen tarkoituksenmukaiseen säännölliseen toimintaan.
- Hankkeen aikana saadaan monipuolisesti kokemuksia ja arviointitietoa merivalmennuksen ja seikkailupedagogisten menetelmien ja yhteisöllisen toiminnan vaikutuksista osallistujiin.
- Hankkeen aikana kertyy laaja ja yhteistyössä arvioitu kokemustieto sekä kuvattu toimintamalli yksilöllisen ja yhteisöllisen työskentelyn monipuolisesta yhdistämisestä yksilöllisten tavoitteiden mukaan.
- Toiminnan tuloksena syntyy konkreettisesti kuvattu materiaali kertyvän osaamisen tunnistamiseksi. Osaamisen tunnistamisessa huomioidaan ammattitaidon lisäksi erityisesti elinikäisen oppimisen ja työelämässä tarvittavien metataitojen oppiminen.
- Hankkeen pitkän aikavälin vaikutuksesta seikkailupedagogiikan ja merivalmennuksen menetelmiä otetaan kohderyhmän eri toimintamuodoissa ja eri osallistujaryhmien käyttöön yhä laajemmin.
- Nuorten parissa toimivien ammattilaisten menetelmällinen osaaminen lisääntyy kuvattun toimintamallin ja laajan viestintä- ja levittämistyön avulla.

3. Arvioinnin tehtävä, kohteet ja ohjelmateoria

3.1 Arvioinnin tehtävä ja kohteet

Kehitettävästä kokonaisuudesta ja osallistujapilotoinnin kautta saaduista kokemuksista ja arviointitiedosta tehdään hankkeen aikana toimintamallikuvaus, joka julkaistaan digitaalisessa, saavutettavassa muodossa.

Työpakettiin sisältyy läpi **koko hankkeen toteutusajan tehtävä arviointi ja tiedonkeruu**, jossa **osallistujien oma ääni tulee kuulluksi** kanssatutkijuuden elementtejä hyödyntäen.

Arvioinnissa arvioidaan muun muassa toimintamallin ja sen elementtien vaikuttavuutta ja toimimista yhtenä kokonaisuutena.

Arviointityötä tehdään yhdessä osallistujien, projektitiimin, ohjausryhmän ja yhteistyökumppanien kanssa. Arvioinnista vastaa tutkija. Arvioinnin tuloksena syntyy toimintamallikuvauksen lisäksi nuorten tuottamaa kokemustietoa eri muodoissa, jota käytetään toiminnan kehittämisen lisäksi viestinnässä (esim. videot, tarinat, runot, kuvat).

Arvioinnista laaditaan erillinen arviointiraportti.

Toimintamalli sisältää myös vertaisohjaajien rooleja ja vastuita sekä työparityöskentelyn periaatteita kuvaavan ohjeistuksen. Toimintamalli julkaistaan hankkeen päätoteuttajan nettisivuilla saavutettavassa muodossa. Näin myös toimintamallin päivittäminen jatkokehittämisen myötä pystytään varmistamaan.

4. Arviointikysymykset ja -kriteerit

4.1 Arviointikysymykset

Onko nuorten aikuisten sosiaalinen osallisuus vahvistunut?

Onko nuorten aikuisten toimintakyky vahvistunut?

Onko nuorten aikuisten työelämävalmiudet vahvistuneet?

4.2 Arviointikriteerit

Hankeeseen osallistuvien henkilöiden lukumäärät hankkeen keston ajalta työmarkkina-aseman mukaan, naisten määrä eriteltynä

Osallistujien henkilökoulutus- ja henkilötyöpäivät koko hankkeen keston ajalta

Hankeeseen osallistuvien naisten määrä eriteltynä

Työelämän ulkopuolella olevien työ- ja toimintakyvyn parantaminen

Toiminnan arvioinnissa hyödynnetään mm. seuraavia mittareita

- Toimintaan kiinnittyneiden nuorten määrä
  - Vertaisohjaajakoulutuksen käyneiden ja vertaisohjaajana toimineiden nuorten määrä
  - Onko nuori saanut kavereita tai ystäviä toiminnasta
  - Kokeeko nuori itsetuntonsa ja –luottamuksen kehittyneen toiminnan myötä
  - Kuinka nuoren suhtautuminen omaan tulevaisuuteensa muuttuu toiminnan myötä
  - Minkä merkityksen nuori antaa yhteisölle omassa elämässään
  - Kokeeko nuori hyvinvointinsa kasvaneen/vähentyneen toiminnan myötä
  - Kokeeko nuori olevansa osa yhteisöä
  - Hankkeen yhteisöllisen toiminnan ja vertaistoiminnan kehittämiseen tähtääviin a) kokouksiin b) työpajoihin c) kyselyihin vastanneiden nuorten määrä
  - Hankkeen yhteisöllisen toiminnan ja vertaistoiminnan kehittämiseen tähtäävien a) kokousten b) työpajojen c) kyselyjen määrä
  - Toimintamallin arvioinnissa saatu palautteen laatu
  - Toimintamallin a) kehittämistyöpajoihin b) kokouksiin ja c) kyselyihin osallistuneiden määrä ja rooli
  - Toimintamallia kuvaavien julkaisujen määrä
  - Hankkeesta ja toimintamallista pidettyjen esitelmien määrä
  - Hankkeen arviointityön suunnitteluun osallistuneiden nuorten määrä
- Hankkeen uutuusarvo on nuorten osallisuustyön, koulutus- ja työelämävalmiuksien, merivalmennuksen ja seikkailukasvatuksen läpileikkaava yhdistäminen kuvatuksi toimintamalliksi ja Y-säätiön osalta erityisesti talouden, asumisen ja itsenäisen elämän rooli tässä työssä.

5. Arviointiaineiston hankintasuunnitelma

- Kohderyhmien kokemustietoa, yhteistyökumppaneiden näkemyksiä, osallistujamääriä
- Sekä määrällistä että laadullista aineistoa
- Mihin kysymyksiin aineiston on määrä vastata?
  - o Onko nuorten aikuisten sosiaalinen osallisuus vahvistunut?
  - o Onko nuorten aikuisten toimintakyky vahvistunut?
  - o Onko nuorten aikuisten työelämävalmiudet vahvistuneet?

- Millä menetelmillä aineistoa kerätään?
  - o Kyselyt, haastattelut, ohjaajien havainnot ja aineistot, muu?
- Missä ja milloin aineistoa kerätään?
  - o Koko hankkeen ajan
- Miten aineisto dokumentoidaan ja miten sitä käsitellään?
  - o Webropol, ohjaajien aineistot, muu
- Ketkä vastaavat aineiston keräämisestä?
  - o Tutkija, projektiryhmä

6. Arviointiaineiston analysointi

- aineiston käsittelytavat (kootaan aineistot webropoleista, haastatteluista, osallistujien tuottamasta aineistoista)
- sovellettavat analysointimenetelmät (SPSS, sisällön analyysit)
- analysointiin osallistuvat tahot ja heidän roolinsa (tutkija, projektin työntekijät, nuoret)
- analysoinnin ajankohdat (koko ajan sitä mukaa kun aineistoa saatavilla)

Tätä osiota täydennetään vielä toiminnan edetessä

7. Aikataulu

Arviointiaineistoa kerätään koko hankkeen ajan. Arviointiraportti valmistuu muutamia kuukausia hankkeen päättymisen jälkeen.

